

Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemlerinden Biri Olarak Lobicilik

Seyfettin ASLAN*

Özet: Lobicilik, örgütlerin amaçlarını gerçekleştirmek için yasama ve yürütmeyi etkilemesi olarak nitelendirilebilir. Lobi faaliyetleri, çoğu zaman bu faaliyetlerin genel kabul gördükleri yerlerde bile hem kamuoyu hem de siyasi sistem tarafından kuşkuyla karşılanmaktadır. Bu şüphenin sebepleri, yetenekli grupların kamu olanaklarından hak etmedikleri ölçüde yararlanma düşüncesi ve bu grupların politikacı ve bürokratları görev ve yetkilerini kötüye kullanmaya itme endişesi olarak sıralanabilir. Örgütler veya bireyler çıkarlarına aykırı gördükleri hükümet düzenlemelerini yönlendirebilmek veya kendilerine ekonomik avantaj sağlamak için lobi yaparlar. Lobiciliğin diğer ülkelere nazaran Amerika'da gelişmesinin sebebi, ekonomik ve siyasi sistemin bu tür faaliyetlere daha elverişli olmasıyla açıklanabilir.

Anahtar Kelimeler: Lobicilik, baskı grupları, politik çıkar, ekonomik çıkar.

Lobbying as a Method to Effect Political Authority

Abstract: Lobbying is identified as effect on legislative and executive to realize their organizational goals. Lobbying raised doubts either in public opinion or political system even in place where it is accepted generally. The reasons of this hesitation are ordered as the idea of intelligent groups benefit from public facility with unearned size and fear of politicians and bureaucrats misused tasks and authority by pressure of these groups. Organizations or individuals make lobbying to directed governmental arrangements that they consider against their interests or provided economic advantage to them. Reason of development of lobbying in America compared to other states is explained as a suitable economic and political system for this kind of activity.

Keywords: Lobbying, pressure groups, political interest, economic interest.

GİRİŞ

Lobiler, yasamanın yanı sıra gerektiğinde yürütmeye yönelik etkileme faaliyetinde de bulunmakta ve bunu gerçekleştirmek için birçok teknik ve yöntemler kullanılmaktadır. Bu kapsamda yapılan tüm çalışmalar lobicilik, bu alanda çalışan kişiler lobici ve uygulanan tüm teknik ve yöntemler ise lobi faaliyeti olarak nitelendirilmektedir.

Bir kimsenin lobici (profesyonel anlamda) olarak kabul edilmesi için, lobi faaliyetinde bulunduğu kişinin çıkarını gerçekleştirmek amacıyla zaman ayırması ve ona bu faaliyeti için ödeme yapılması gerekir.

TANIM

Koridor anlamında kullanılan lobi kelimesinin sözlükteki tanımı "çok zaman bazı yolsuz çıkarlar sağlamak amacıyla bir araya

gelerek, parlamento koridorlarında, nüfuzlu çevrelerde, basında vb. yerlerde çıkarıcı bir siyaseti geçerli kılmaya çalışan kimselerin oluşturduğu "topluluk" şeklindedir (Bayramoğlu, 1985; Dinçer, 1999). Webster lobiciyi, hükümet yetkililerinin kararlarını veya yasama sürecinde oylamaları bir çıkar grubu için etkilemeye çalışan kişi olarak nitelendirmektedir (Community Anti-Drug Coalitions of America, 2002). Webster's New International sözlüğünde ise lobi, kuruldan önce, yasama organı üyelerinin düşüncelerini etkilemek amacıyla meclis koridorlarında veya başka bir yerde sıkıştırılmaları şeklinde tanımlanabilir (Roche-Levy, 1964). Lobiciliği, çok çeşitli çıkar gruplarının yasama faaliyetlerini etkileme çabası olarak nitelendirmek mümkündür.

Teknik olarak dar bir tanımı olan lobici, başka kişi ya da kişiler adına yasaları etkilemek amacıyla, kanun yapımcılarla doğrudan ilişkisi olmalıdır (Bayramoğlu, 1985). Baskı gruplarının, sadece çıkarlarına uygun yasaların hazırlanması, kabul edilmesi ya da değiştirilmesi konularında faaliyet gösteren türüne lobicilik denir. Bu anlamda lobiler, baskı gruplarının siyasi mekanizmayı (özellikle yasama alanında) etkilemek için oluşturdukları özel gruplardır (Dinçer, 1999). Siyasal etkileme faaliyet ve tekniğinin en yoğun ve en gelişmiş olarak kendini gösterdiği Amerika'da bu tür çalışmalara verilen özel isim olan ve günümüzün politika bilimi sözlüğüne girmiş olan Lobby'cilik (Lobbying), başlangıçta yasama meclisi koridorlarında meclis üyeleriyle temas kurarak çıkması istenen bir kanunu (ya da kararı) çıkarmak veya çıkmaması istenen bir kanunun (ya da kararın) çıkmasını önlemek için girişilen faaliyeti ifade ederken şimdi anlam açısından daha da genişlemiştir (Kapani, 1988). Lobicilik, siyasi sistemin bir parçası olan yasama ve yürütme organı üzerinde doğrudan etkili olmaya çalışma esasına dayanır ve daha çok metoda ilişkindir.

Muzi Falconi, lobiciliği, uzun vadede, şirketler, birlikler veya örgütler tarafından bilinçli ve koordineli bir şekilde mevcut yasalar çerçevesinde uluslararası, ulusal veya yerel düzeyde doğrudan ilişkiler geliştirerek ve çeşitli araçları ve bilgiyi kullanarak karar alma mekanizmasında etkili olan kişiler, gruplar veya topluluklarla diyalog kurup karar alma sürecini etkileme faaliyeti olarak nitelendirmektedir (Schlitzer, 2002).

Lobicilik, örgütlerin amaçlarını gerçekleştirmek için hükümet politikalarının kapsamını ve yönünü etkilemek için kullanılan bir araçtır (Media Trust, 2002).

Lobiciler, bir kişi, kişiler, ülkeler ya da baskı grupları adına, yasaları istekleri doğrultusunda yönlendirmek amacıyla, kanun yapımcılarla ilişki kuran kişilerdir (Dinçer, 1999).

Lobi faaliyetinde bulunan örgütler, yetkili mercilere belirli konuları, politikaları veya kanunları hangi sebepten kabul etmeleri veya reddetmeleri gerektiğini göstermeye çalışmaktadırlar (Media Trust, 2002).

Lobicilik, bir grup veya topluluk adına hareket ederek hükümet kararlarını etkilemek amacıyla planlanan ve bu amaçla vatandaşla karar vericiler arasında kurulmaya çalışılan bir tür iletişim ve etkileme çabası olarak tanımlanabilir (Arı, 1997; Dinçer, 1999). Lobicilik, halkın, baskı gruplarının, şirketlerin ya da lobilerin, ülkelerinde ya da yabancı ülkelerdeki yasama, yürütme hatta yargı organlarına dönük, çıkarları doğrultusundaki yasaları çıkarmaya, uymayanları çıkarmama çabası içinde olan baskı gruplarının yetkilileri, ülke temsilcileri veya kirialanan lobiciler aracılığıyla sürdürülen organize çabalarının tümü lobicilik olarak adlandırılır. Örneğin Avrupa

* Yrd. Doç. Dr., 7 Aralık Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi

Birliğin genişlemesinde bir dönüm noktasını teşkil eden 12 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesinden önce Türkiye hükümeti yetkililerinin bütün AB üyelerini kapsayan bir dizi seyahate çıkmaları ve buralardaki temasları ülkeler bazında yapılan lobiciliğe iyi bir örneklerdir.

Lobicilik, müvekkilin veya müşterinin çıkarlarını temsil etme anlamında avukatlık mesleğiyle büyük benzerlik gösterir. Genel anlamda lobiciyle müşterisi arasındaki ilişki avukatla müvekkili arasındaki ilişkiye benzemektedir. Lobiciyle müşterisi arasındaki ilişki lobcinin sahip olduğu teknik bilgiye dayalıdır (Schlitzer, 2002). Karar alma sürecinin bütün detaylarını bilme yanında lobiciyi üstün kılan özelliği, düşüncelerini ifade etme konusunda iyi bir iletişim yeteneğine sahip olmasıdır.

Lobi kavramı hakkında değişik tanımlar yapılmaktadır. Bazılarınca lobi, yalnız yasama organı üyelerine etki etmeye çalışmak, bazılarınca hem yasamaya, hem de yürütmeye etki etmek için çalışmak, bir kısmı da lobi faaliyetini sadece rüşvet vermek olarak nitelendirmektedir.

LOBİLERİN FAALİYET ALANLARI

Kulis faaliyeti olarak da nitelendirilen lobicilik, hükümetin siyasa yapmada etkin olduğu parlamenter sistemlerde (Türkiye ve İngiltere’de olduğu gibi) başbakan ve kabine üyelerine yönelirken kuvvetlerin ayrımı ve birbirini denetlemesi esasının benimsendiği Amerikan başkanlık sisteminde yasama organı ile ilişkilerini artırma yoluna gitmektedir (Turan, 1976). Çıkar gruplarının lobi faaliyetleri, başkanlık sisteminde parti disiplininin zayıf olmasından dolayı daha kolayken parti disiplininin hükümetin istikrarı için önemli olduğu parlamenter sistemde daha zordur (Bennedsen-Feldmann, 2002). Lobiciliğin etki alanı siyasal rejimin yapısına göre değişiklik arz etmektedir. Yasamanın etkin olduğu rejimlerde yasamaya, yürütmenin etkin olduğu sistemlerde ise yürütme üzerinde etkili olmaya çalışmaktadır.

Baskı grupları ve lobiler arasındaki fark; baskı gruplarının belirli çıkarlar çevresinde, ortak amaca yönelik olarak kurulmaları ve iktidarla ilişkilerinin çalışmalarının sadece bir kesitini oluşturması, lobilerin ise devleti idare edenler üzerinde türlü yollardan etkinlik sağlayarak, karar aldırma amacıyla faaliyet gösteren gruplar ya da kuruluşlar olmalarıdır (Dinçer, 1999). Baskı gruplarının etkileme faaliyeti çok geniş olmakla birlikte lobiler, dikkatlerini sadece hükümetin karar mekanizmasını etkilemek üzerine yoğunlaştırmışlardır. Baskı gruplarının giriştikleri lobi faaliyetleri, siyasal yaşamın doğal bir parçası olarak görüldükleri toplumlarda bile hem kamuoyu hem de siyasal sistemi yönetenler tarafından kuşkuyla karşılanmaktadır. Bu kuşku, bir yandan becerikli grupların kamu olanaklarından hak etmedikleri ölçüde yararlanma diğer yandan da politikacı ve bürokratların görev ve yetkilerini kötüye kullanmaya itme endişesinden kaynaklanmaktadır (Turan, 1976).

Lobicilik yalnızca lobici olarak tanımlanan kişilerce değil baskı grubu üyeleri tarafından da yerine getirilmektedir (Çam, 1990).

Lobi faaliyetleri, ilk önceleri kötü ve ayıp bir iş olarak kabul ediliyordu. Bu deyim, bütün 19. yüzyıl boyunca hep kötü anlamda kullanılmıştır. Georgia Eyalet Anayasası’na 1887’de “Lobicilik bir suçtur” hükmü konulmuştu (Aybay, 1962). Bu anlamda 1869’da lobiler, meclis koridorlarında dolaşan pullu yılanlara benzetilmekte ve bazı basın mensupları da lobicileri

ne olduğu belirsiz ucubeler olarak nitelendirmektedir (Arı, 1997). 1870 ve 80’lerde yasama üyelerine rüşvet verilmesi yoluyla etkilenmeleri anlamında kullanılan lobi terimi günümüzde de çoğu zaman yanlış şekilde tanımlanmaktadır. Lobi tanımları, rüşvetçilik, ödül sözü, korkutma veya dürüst olmayan diğer araçlarla yasama üyelerini etkileme şeklinde yapılmakta ve bunlar hala bazı devletlerin anayasalarında ve kanunlarında bulunmaktadır (Roche-Levy, 1964).

Lobiciliğin en gelişmiş olduğu Amerika’da 1934 yılına kadar lobi faaliyetinden dolayı alınan bağışlarla ilgili her hangi bir yasal düzenlemeye gidilmemiştir. Söz konusu tarihten sonra örgütlerin, kurumların faaliyetlerinin bir parçası olarak yasamayı etkilemeye dönük propaganda yapamayacaklarını öngören ve böylelikle lobi faaliyetlerini kısıtlayan bir yasal düzenleme yapılmıştır (Kindell-Reilly, 2002). Lobi faaliyetleriyle ilgili yasal düzenlemelerin öncelikle Amerika’da ve 20. yüzyılın ilk yarısında başladığı söylenebilir.

19. yüzyılda lobilerin ve lobi faaliyetlerinin olumsuz imajı belleklerde yer etmiş, gazetelerde ve siyasi konularda çizim yapan karikatüristler lobici tipini, kötü, tehdit edici, devamlı puro içen ve kanun yapıcıları avuçları arasında tutan kişiler olarak medyaya yansıtmuşlardır (Dinçer, 1999). Bütün bu kötü şöhretine rağmen, lobicilik kamu alanına etki etmek için kullanışlı bir araç olarak önemini korumaya devam etmiştir (Media Trust, 2002).

Baskı gruplarının hiç birinin yaşadığı toplumun üretici potansiyelini artıracak faaliyetler için (örneğin üretimde verimliliğin nasıl artırılacağı vb) lobi yapmadıkları, sadece varolan zenginliğin kendileri lehine başkaları aleyhine yeniden dağıtılmasını amaçladıkları iddia edilmektedir (Demirel, 2002). Lobiler toplumsal çıkar yerine kendi gruplarının çıkarları için çaba gösterirler. Zaten bu gibi grupların kuruluş amacı da toplumsal zenginliğe katkıda bulunmak değil, kendi üyeleri için özel çıkar sağlamaktır. Fakat her baskı grubunun sadece kendi özel çıkarı için lobi faaliyetinde bulunduğunu söyleyemez. Örneğin nükleer silah karşıtı olan veya hayvanları korumayı amaçlayan grupların sadece kendi özel çıkarlarını düşündükleri söylenemez.

Lobi faaliyetlerinin ekonomik gelişmeyi olumsuz etkilediği de iddia edilmektedir. Üretim sürecinde verimliliği artırmak için kullanılabilecek kaynakların, bu şekilde kullanılmasına yerine gruba özel çıkar sağlamaya yönelik lobi faaliyetlerinde kullanılması ekonomik gelişmeyi olumsuz yönde etkiler. Bir işveren sendikasının kıt kaynaklarını, uluslararası pazarlarda nasıl daha iyi rekabet edebiliriz kaygısı yerine, siyasal sürece etki etme yoluyla nasıl koruma ve teşvik sağlayıp daha fazla kar ederiz düşüncesiyle harcaması buna tipik bir örnek olarak gösterilebilir (Demirel, 2002). Bu şekilde lobi faaliyetinde bulunanlar çeşitli çıkarlar elde etseler bile, toplumun uzun dönemli ekonomik refahına sekte vurulmasına yol açarlar.

Tarihin akışı içinde lobi faaliyetlerinin gelişmesi iki özellik gösteriyor. Birinci özellik, lobi faaliyetinin ayıp ve kötü bir şey olduğu konusundaki düşüncenin değişmiş olmasıdır. Lobi faaliyetlerinin kontrol edilmesi gerektiği bugün de ileri sürülüyorsa da, artık ayıp ve kötü bir şey olarak görülmeyen lobi faaliyetleri artık tam bir meslek haline gelmiştir (Aybay, 1962). Lobi faaliyetlerinin ikinci özelliği şöyle belirtilebilir; lobi faaliyetlerini önceleri sadece yasama meclisleri üyeleri ile görüşme yapma, oy sağlamak için para ve memurlara rüşvet teklif etme biçimlerinde yapıyordu. Bugün için bu tür

faaliyetler sadece meclis koridorlarıyla sınırlı kalmamakta, kongre üyelerine karşı en büyük silah olan kamuoyunu elde etmek için büyük paralar harcanmakta ve yayın servisleri kurulmaktadır. Örneğin Milli Fabrikatörler Birliği bu iş için yılda 2.000.000 dolar (Kuzu, 1985) harcayarak; kadın klüpleri, çiftçiler ve papazlar için dergiler yayınlamaktadır. Ayrıca radyo, televizyon programları ve filmleri de bunlara eklenmek mümkündür (Aybay, 1962).

Lobiciler, (Abadan, 1959) örgütlenmiş bir sosyal gücün adamı oldukları gibi, bağımsız çalışan ve salt bu işten geçimlerini sağlayan kişiler de olabilir. İngiltere ve A.B.D.'de daha çok ikinci tipte yapılan bir çalışma söz konusudur. 1946'da çıkarılan bir yasayla kanun simsarlığı resmen yasal güvenceye kavuşturulmuş, bu kişilerin nasıl çalışacakları, hangi mali ilkelere uyacakları düzenlenmiştir. Türkiye'de ve diğer ülkelerde lobicik daha çok bir örgüt adına mecliste kulis faaliyeti yapma biçiminde görülür. Böylece bağımsız kanun simsarlığı değil de, bağlı olunan baskı grubunun çıkarları yönünde bir faaliyet gösterme söz konusudur. Bu tür çalışma baskı gruplarının iktidarla kurduğu etki tepki ilişkisinin bir biçimini oluşturur. Zaten baskı gruplarıyla lobi arasındaki fark da buradadır. Birinciler belirli çıkarlar çevresinde ve ortak amaca yönelik olarak kurulmuşlardır ve iktidarla ilişkileri, çalışmalarının bir kesitini oluşturur. Lobiciler ise salt yasama üyeleri üzerinde türlü yollardan etkinlik sağlayarak karar aldırma amacıyla faaliyet gösterirler. Böyle olunca bağlı olduğu grup adına mecliste faaliyette bulunan kişinin yaptığı işe de kanun simsarlığı denebilecektir (Akad, 1976). Genel olarak baskı grubu ve lobiler arasında belli başlı ayırım, baskı grubunda amacın, lobide yöntemin ön planda olmasıdır. Başka bir deyişle, baskı grubu yasama ya da yürütme gücüne etki amacı güder ama, bu etkinin hangi araç ve yöntemle yapılması gerektiğini belirleme ihtiyacını duymayabilir, buna karşılık lobi baskı grubunun etki, olanak ve yöntemlerini eylemli olarak gerçekleştiren özel bir örgüttür (Budak, 1995).

Profesyonel olarak tabir edilen lobicilik resmi ve resmi olmayan etki yollarını kapsar. Teknikleri rüşvetten, sosyal taltife kadar uzanır. Lobi faaliyetinin önemli bir bölümü doğrudan bazı kararlara yönelik değil fakat iletişim kanallarını açık tutmaya döndürür. Karar alıcılarla aralarında iyi ve güvenilir bir havanın doğması ileride yapılacak siyasal ricaların olumlu karşılama olasılığını artırır (Çam, 1990).

Lobicilerin uyguladıkları taktikler etki edilmek istenen kurumun kuralları ve özelliklerine bağlı olduğu kadar, isteklerin ve taleplerin niteliğine de bağlıdır (Çam, 1990).

Örgütler veya bireyler kamu otoritelerine karşı birkaç sebepten dolayı lobi yaparlar; Şirketler veya onların uzantıları özel sektörde sıkıntılara yol açan hükümet düzenlemelerinden kurtulmak için lobi yaparlar. Bazen de ekonomik avantaj sağlamak için lobi yaparlar. Örneğin gruplar, tarımsal grupların devlet yardımlarını genişletmeye çalışmasında olduğu gibi, kanunlarla verilen ayrıcalıkları kazanmaya veya elindeki tutmaya çalışırlar. Bunun yanında gruplar bir iktidar kademesinde başarı gösteremediklerinde diğer organlara lobi yapmak için yönelirler. Gruplar yararlı programlar oluşturmak için de lobi yaparlar. Örneğin eğitim örgütleri onlara yeni gelir kaynakları oluşturacak yardım programlarını kabul ettirmeye çalışırlar. Ticari gruplar ise sermaye birikimini ve yatırımı teşvik eden vergi kolaylıklarını desteklerler. Bir başka sebep ise grupların kamu sorunlarını çözmek istemesidir. Örneğin AIDS hükümet icraatını gerektiren bir halk sağlığı sorunu olduğu

halde değişik gruplar AIDS'le mücadeleye girişirler (Mach, 1989).

LOBİCİLERİN NİTELİKLERİ

Lobicilerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir; Lobiciler inandırıcı olabilmek için konuyu sık tekrar etmekten kaçınırlar (Berry, 1989). Bunlar kesinlikle doğru, yoruma meydan vermeyecek kadar açık bilgi sahibidirler (Bayramoğlu, 1985:9). Kullanacağı sözler lobicinin sonraki yargılarında da bağlayıcı olacağı için doğru söyler, çünkü doğruyu söylemek sadece gerçekleri belirtmek değil ayrıca doğru politik durumun anlaşılmasına engel olan kusurlardan da kaçınmak için gereklidir (Wolpe, 1990). Lobiciler yazışma konusunda da kendilerini geliştirmişlerdir. Denebilir ki lobicilerin yaptıkları işin tümü, bütün tarafları tatmin edecek kabul edilebilir bir uzlaşmaya varılmasını sağlamaktır (Berry, 1989).

İdeal bir lobicinin, yasama ve siyasal süreç, yasalar ve hukuksal süreç, lobicinin kendi ilgilendiği konu ve halkla ilişkiler teknikleri hakkında tam ve geniş bilgi sahibi olması ayrıca duygusallıktan uzak, rasyonel davranabilen, eğitilmiş, olayları doğru yorumlayabilen, yüksek etik standarda sahip, çabuk uyum sağlayabilen ve her türlü insanla diyalog kurabilecek yetenekte olan kişiler olması gerektiği (Arı, 1997) ifade edilmektedir.

Lobiciler, başarı kazanmak için oyunun kuralını, lobiciliğin temellerini ve informal politik baskıları bilecek ve uygulayacak özellikte olurlar (Wolpe, 1990). Lobiciler uzman teknisyenlerdir; en zor ve karmaşık konuları açık seçik, anlaşılabilir bir biçimde sergilemede yeteneklidirler, komite ve kongre üyeleri için kısa belgeler, notlar, yasal analizler ve tasarılar hazırlarlar, kolay bulunmayan istatistik bilgiler sağlarlar, komite toplantılarında konuşarak, konuyu aydınlatırlar. Çünkü konularında komite üyelerinden daha bilgilidirler (Bayramoğlu, 1985).

Kariyer olarak lobicilik, personel alma ve kiralama şeklinde düşünülebilir; genelde insanlar daha önce yaptığı işten dolayı lobiciler olurlar. Genellikle maaşının cazip olmasından dolayı bürokratlar (Berry, 1989) ve tekrar seçilemeyen milletvekilleri ve senatörler bu işi meslek olarak kabul edip yürütürler, çünkü bunlar meclise serbestçe girme hakkına sahiptirler (Kuzu, 1985). Çıkar grupları tarafından tam gün çalıştırılan bu gibi lobiciler yanında geçici olarak kiralanılan lobiciler de vardır. Bunlar iki nedenle kiralanır; birincisi, çoğu şirketlerin ve sendikaların Washington'da büroları yoktur. Çoğu örgütler lobicilere pek az ihtiyaç duyarlar, bundan dolayı lobicilere ihtiyaç duyduklarında kiralama yoluna giderler ve bu daha ucuz mal olur. İkincisi, çoğu çıkar grubunun büroları küçüktür ve büyük örgütlerin istediği önemli lobi kampanyaları için yeterli kaynaklara sahip değildirler. Bu yüzden sınırlı bir süre için uzmanlaşma ve yaygın personel gerektiren görevler için dışardan adam kiralamak, bu insanlara bütün bir yıl boyunca ödeme yapmaktan daha ekonomik olmaktadır. Lobiciler daha çok hukuk şirketlerinden ve halkla ilişkiler şirketlerinden kiralanır (Berry, 1989). Öte yandan lobiler, karşılıklı anlayışın hakim olduğu demokratik toplumların devamı için gerekli olan ve çatışmaları çözen araçları sağlama, bilgili ve dengeli karar vermeye olanak sağlayan önemli bilgileri, analizleri ve görüşleri iktidarın önde gelenlerine iletme ve herhangi bir çıkar grubunun aşırı güçlenmesini önleyen bir kontrol ve denge sistemi oluşturma özellikleri sayesinde demokratik (Mach, 1989) sisteme de katkıda bulunmuş olurlar. Fakat baskı

gruplarının yasama karşısındaki temsilcileri olan lobicilerin siyasal iktidarı etkileme mücadelesinde birbirleriyle kıyasıya bir rekabet içine girmeleri (Demirel, 2002) ve bunu sisteme zorlayacak kadar derinleştirmeleri lobi faaliyetlerinin bir dezavantajı olarak görülebilir.

LOBİ FAALİYETLERİNDE UYGULANAN TEKNİKLER VE YÖNTEMLER

Lobiler ellerinde bulunan kaynaklara, duruma ve amaca uygun her türlü yöntemi ve tekniği kullanırlar. Eğer lobi faaliyeti yasama üzerindeki faaliyetinden bir sonuç alamazsa dikkatini yürütme erki üzerinde yoğunlaştırır (Arı, 1997).

Lobi faaliyetinde uygulanan başlıca teknikleri şöyle sıralamak mümkündür: Yüz yüze iletişim, yetkililere yazı yazmak, sosyal lobcilik, yetkililerle dostluk kurmak, kampanya desteği sağlamak, lobi şirketleri kiralamak, toplantılar düzenlemek, bilgi sunmak, seçmenlerle tanışmak, eylemler organize etmek, komite toplantılarına ve mahkemelere katılmak, halkla ilişkiler kampanyalarını düzenlemek, medya ile olumlu ilişki ortamı oluşturmak ve tehdit ve rüşvet gibi kullanılması sakıncalı yöntemler (Dinçer, 1997).

Lobicilerin uyguladıkları tekniklerin en etkili olanı “Doğrudan Lobi Faaliyetleri”dir. Bu şekilde lobi çok defa “komite” ya da “alt komite” düzeyinde olur (Bayramoğlu, 1985). İç lobcilik (insider Lobbying) olarak da adlandırılan doğrudan lobcilikle ifade edilmek istenen parlamento üyelerine yönelik yapılan lobi faaliyetidir (Dinçer, 1999; Kindell-Reilly, 2002). Doğrudan yöntemler içinde en kestirme yol doğrudan doğruya örgütün kendi temsilcileri ya da onun adına bu işi yürüten aracı kurum ve kişilerle hedeflediği kurumu etkilemeye çalışmasıdır (Arı, 1997). Doğrudan lobi, kişisel ilişkiler, rica, tehdit, görüşme ve mektuplaşma yönünde gelişmiştir (Tunaya, 1975). Doğrudan lobcilik, lobi faaliyetinde bulunan örgütün temsilcisinin, üyesinin veya bu amaçla kurulmuş lobi şirketinin bir görevlisinin doğrudan doğruya karar alma sürecindeki yetkili kişi ile görüşmesi ve onu etkilemeye çalışması, dolaylı lobcilik ise kamuoyunda imaj oluşturarak, kitleleri ve basını etkileyerek dolaylı yoldan sonuç almaya yönelik “grass roots” hareketinden ibarettir. Dolaylı lobcilikte de lobi faaliyetinde bulunan kişi örgütün temsilcisi olabileceği gibi bu işle ilgilenen şirketin bir görevlisi de olabilir (Arı, 1997). Doğrudan lobcilikte lobi faaliyeti sadece yasama organı üzerinde yoğunlaşır, bu tür lobi faaliyetinde yasama sürecinde yer almadıkları için, yürütme, yargı veya idari kurumlarla direkt olarak temasa geçmek söz konusu değildir. Öte yandan düzenlemelerle ilgili olarak yürütme organıyla temasta bulunmak da lobcilik anlamına gelmez (Community Anti-Drug Coalitions of America, 2002). Zaten yasama organıyla kurulan her temas lobi faaliyeti olarak değerlendirilemez. Lobcilik, yasama organı üyelerini veya çalışanlarını herhangi bir yasama süreci hakkında konuşarak ve görüş beyan ederek ikna etmeye ve etkilemeye çalışmaktır.

Dolaylı yöntemler ise, daha çok grass roots hareketi yani halkın yerel düzeyde lobi faaliyetlerine katılması ve halkla ilişkiler (public relations) kampanyaları aracılığıyla yürütülen faaliyetleri kapsamaktadır (Arı, 1997). Lobcilik denince çoğu kimsenin aklına bir kişinin bir yasama organı üyesiyle birebir etkileme sürecine girdiği direkt lobcilik gelir. Fakat çıkar grupları doğrudan lobcilığe nispeten daha az zaman ayırırken zamanlarının ve kaynaklarının çoğunu halka dayalı (grassroots lobbying) lobcilığe harcarlar (Community Anti-Drug Coalitions of America, 2002). Dış lobcilik (Outsider Lobbying) ya da “doğrudan olmayan lobcilik” olarak da adlandırılan halka

dayalı lobi yöntemi, seçim bölgesindeki kişilerin (folks back home) çeşitli yollarla ülkenin karar alma mekanizmalarına ulaşması anlamına gelmektedir (Dinçer, 1999; Kindell-Reilly, 2002). Grass root hareketi, halkın dikkatinin belirli bir konu üzerinde yoğunlaştırılması için kampanya yürütülmesidir (Schlitzer, 2002). Grassroots türü lobcilik, kamuoyunun tümünü veya bir kısmını etkileme ve böylelikle yasama üzerinde baskı oluşturmaya çalışmaktır.

Lobicilerin kullandıkları araçlar arasında basın organları ve radyo televizyon başta gelmektedir. Basın ve yayın organlarının “yorum” bölümleri en etkin olanıdır. Bireyler ya da kuruluşlar bu bölümlere sürekli haber bültenleri, broşürler, araştırmalar, araştırmacılara ışık tutacak belgeler vb. yollayabilirler, kişisel temaslara kurabilirler. Ayrıca, kişisel görüşler gazete sütunlarında, televizyonda haber veya panellerde yansıtılabilir. Bundan başka dedikodu yazarları, magazinler, ilanlar da kamuoyu oluşturma da yararlanılabilecek diğer araçlardır (Bayramoğlu, 1985). Lobiciler, parlamento üyelerini, mektup, telefon, telgraf, faks, dilekçe, e-mail veya kartpostal göndererek ve çeşitli vesilelerle ziyaret yöntemiyle oluşturdukları büyük kamuoyu desteği sayesinde harekete geçirme yoluna gitmektedirler.

1980’lerin ortalarında lobciliğin kolektifleşmeye başladığı görülmektedir. “Lobicinin lobiciye lobi yapması” olarak da nitelendirilen kolektif lobcilikte konuyla ilgili bilgi alışverişi, konunun şekillendirilmesinde karşı tarafı etkileme, ileride kullanılmak üzere yasama organında taktik ve stratejilerin tartışılması gibi olanaklar oluşturulmaktadır (Bayramoğlu, 1985). Kolektif lobcilik aşama aşama sürdürülen bir çalışmasıdır. Lobiciler, ilk aşamada tek başarıları çalışırlar, kendi örgütlerini ya da grup üyelerini kendilerine yardım etmeleri konusunda ikna etmeyi hedeflerler. Daha sonra sıra, doğal ittifakı oluşturacak diğer baskı gruplarının belirlenip, onların desteğinin sağlanmasına gelir. Koalisyonlar, genellikle belli bir sorunun çözümlenmesi amacıyla, kısa süreler için bir araya gelmiş federasyon halindeki lobcilerden ve diğer baskı gruplarının üyelerinden oluşur (Dinçer, 1999). Kolektif lobcilik, çıkarları savunulan kişilerin gücünü ve itibarını artırmak için farklı konuların diğer gruplarla iletişim kurularak ele alınması ve bu amaçla geçici ittifaklar kurulmasıdır (Schlitzer, 2002). Kolektif lobcilik, lobcilere yasama üyelerine lobi faaliyetinde bulunmadan önce rekabet halindeki çıkarlardan uygunlarının seçilmesi fırsatını verir ve böylece amaç iyi belirlendiği için hedefe ulaşmanın da o derece kolaylaştığı söylenebilir.

AMERİKA’DA LOBİ FAALİYETLERİ

Dünyanın ekonomik ve siyasi gücünü büyük ölçüde elinde tutması ve iki partili siyasi sisteme sahip olması Amerika’da lobciliğin gelişmesine uygun ortam hazırlamıştır (Dinçer, 1999). Nitekim günümüzde Avrupa Birliği üyesi ülkelerin çoğunun parlamentolarında baskı gruplarının ve onların temsilcilerinin faaliyetlerini denetleyecek özel kurullar ve şartların bulunmaması (Schlitzer, 2002) Amerika’nın bu konuda almış olduğu mesafeyi göstermesi açısından ilgi çekicidir.

Amerika ile parlamenter demokrasilerin yasama süreçleriyle ilgili en önemli fark çıkar gruplarının oynadıkları rolle ilgilidir (Bennedsen-Feldmann, 2002). Bu fark Başkanlık sistemi ile Parlamenter sistemdeki yasamanın yapısından kaynaklanmaktadır. Başkanlık sistemi lobcilerin faaliyeti

göstermesi için esnek bir yapıya sahipken parlamenter sistemin yapısı bu tür faaliyetleri kaldıracak nitelikte değildir.

1946 tarihli Federal Lobi Yasasında “Amerikan Kongresi’ndeki yasaları etkilemeye çalışan bunun için doğrudan veya dolaylı para ve diğer değerli eşyaları alan veya toplayan veya asıl amacı bu olan kişiler” lobici olarak tanımlanmaktadır (Arı, 1997).

Lobi faaliyetlerinin temeli, ABD’de Cumhuriyetin benimsendiği ilk dönemlere kadar dayanmaktadır. Günümüzde ise lobıcılık, başkentte sayıları 100 bine varan lobici tarafından yürütülen etkin bir faaliyet alanıdır (Dinçer, 1999).

Amerika’da lobi faaliyetleri denilince akla Washington lobiciliği gelir. Washington’da lobi faaliyetlerinin önemli bir bölümünü de “yabancıların” faaliyetleri oluşturmaktadır. Yüzü aşkın büyükelçilik kendi lobi faaliyetlerinin yanı sıra, Amerikalı lobici ve lobi firmalarının desteklerini sağlamış durumdadır. Ayrıca, bazı Amerikalılar etnik baskı grupları kurarak “ana ülke” lerine destek sağlama faaliyeti içindedirler. Bunların en güçlülerinin başında İsrail lobisi ve Yunan lobisi gelmektedir. 1975 Şubatı’nda Amerika Kongresinin Türkiye’ye uyguladığı silah ambargosunun arkasında Yunan lobisinin becerikliliği yatmaktadır. Ermeniler ve Rum’lar da lobıciliğin ustalarından sayılmaktadır (Bayramoğlu, 1985). Hatta bu güçlü lobileri sayesinde başkan yardımcılığına kadar yükselebilen Amerikalı Rumlara rastlamak mümkündür (Şahım, 1994). Anavatanlarının çıkarları doğrultusunda Amerika hükümetine karşı lobi faaliyetinde bulunan ve yabancı ajan olarak nitelendirilen Yunan, Ermeni, Yahudi, İran ve Arap kökenli Amerikan vatandaşlarının faaliyetleri Yabancı ajanların Tescil Yasası (1938) gereği, Adalet Bakanlığı’na kaydedilir. Böylece bu ülkedeki yabancı ajanlarca kiralanan lobicilerin sayıları ve amaçları, hangi ülke çıkarlarına ve hedeflere yönelik çalıştıkları ve üzerinde durulan yasalar gibi konularda bilgi sağlama kolaylaşmış olur (Dinçer, 1999).

Amerika’da baskı grupları, lobi faaliyeti için maaşlı memurların çalıştığı bürolar kurdukları zaman kimleri çalıştırdıklarını ve harcamalarını Federal yetkililere bildirmek zorundadırlar. Bu şekilde hem uygunsuz ödemelerin hem de lobi faaliyetinde bulunanların başka kimliklere girerek isteklerde bulunmasının önlenmesi amaçlanmaktadır.

Lobilerin kötüye kullanılması karşısında zaman zaman bir şeyler yapmak gereği duyulmuş ve bu amaçla düzenleme teşebbüslerine girişilmiştir. Amerika’da lobiye düzenleme çalışmaları iki dönemde yapılmıştır. İlk dönem eyaletlerde lobinin düzenlenmesi, İkinci dönem 1946’da Federal Kanunun hazırlanmasıdır. 30’ dan fazla eyalette lobinin düzenlenmesi için tedbirler alınmış, kanunlar yapılmıştır. Bazı eyaletlerde lobilerin çalışma konularını bildirme yükümlülüğü, bazılarında lobilerin kullandıkları para miktarını ispat eden masraf cetvellerini göstermek sorumluluğu yüklenmekte bir kısım eyaletlerde de bazı konularda lobi faaliyetleri yasaklanmaktaydı. Fakat bütün bu tedbirler sonuç vermedi. Lobiciler serbestçe çalışmaya devam ettiler (Kuzu, 1985). Mesela Louisiana’da lobi “mantiğa davet” sınırını aşarsa, buna teşebbüs eden para veya hapis cezasına mahkum edilir denilmekteydi. Böyle açık olmayan kriterlerle lobinin düzenlenmesi, her zaman yetersiz kalmaktadır (Aybay, 1962). Lobinin denetlenmesi için eyaletlerde yapılan bu girişimlerin yanı sıra A.B.D. Kongresi de bu konu ile ilgilenmeye başlamıştır. Kongre 1946’da lobi faaliyetlerini düzenleyen bir

federal kanun (Federal Regulation of Lobbying Act) çıkarmıştır (Kuzu, 1985; Dinçer, 1999). 1946 tarihli Federal Lobi Yasası, Kongre’de görüşülen bir yasayı olumlu veya olumsuz şekilde sonuçlanmasını sağlamak amacıyla Kongre üyelerini etkilemek için para alan, veren veya başka kıymetli eşyaları bu amaçla kullanan kişilere uygulanmaktadır (Arı, 1997). Bu kanunun ilginç bir düzenlemesi vardır, şöyle ki; bir kanunu kabule veya kabulü engellemeye çalışmak için para alan her şahıs, böyle bir işe başlamadan önce Senato Sekreterliği’ne müracaat ederek, kimin menfaati için çalıştığını ve ne kadar zaman çalışacağını bildirecektir. Ayrıca her üç ayda bir aldığı paraları gösteren liste vermek zorundadır. Kanuna göre lobiciler, defter tutacaklar ve aldıkları 500 dolardan fazla olan her miktarı kimden aldıklarını deftere işleyeceklerdir (Kuzu, 1985). Ayrıca yüksek memurlar tayinlerinden önce, belli şirketler ya da çevrelerle mali ilgilerini kesecekler, ayrılışlarından itibaren iki yıl içinde de, A.B.D. hükümetine karşı bir baskı grubunu temsil edip, bu grubun çıkarlarını savunamayacaklardır (Tunaya, 1975). Lobi faaliyetlerinin düzenlenip denetlenmesindeki amaç, faaliyetlerine sansür koymak değil hem kamusal çıkarları korumak hem de bu tür grupların faaliyetlerinin daha açık yürütülmesi ve denetim altında tutulmasını sağlamaktır. 1946 yılında Amerika’da çıkarılan Ulusal Lobıciliği Düzenleme Kanunu ile de amaçlanan bu tür faaliyet içinde olan kurumları ve kişileri sistem içine almak ve daha kolay denetlemektir.

Bunun yanında, bu federal kanuna göre lobicilere Senato sekreterliğine yıllık çalışmalarını gösteren bir rapor verme mükellefiyeti yüklenmektedir. Bu raporlar, kongrenin resmi tutanaklarında yayınlanmaktaydı. Görüldüğü gibi, bu kanunun amacı lobileri yasaklamak değil, onu düzenlemek, belirli kurallara bağlamak, lobi çalışmalarına bir açıklama getirmektir. Böylece lobıcilik bir meslek olarak resmen tanınmış oluyordu (Kuzu, 1985).

1946 Federal Lobi kanununun ilk dört yıllık uygulamasında toplam 71 milyon dolarlık bağış ve 34 milyon dolarlık harcamanın yapıldığı anlaşılmıştır. Yüksek mahkemenin baskı gruplarının faaliyetinin meşruluğunu araştıran birkaç davanın sonucunda mevcut düzenlemenin yeterince açık olmadığı konusundaki yargısı, meclis üyelerini tamamlayıcı tedbirler almaya yöneltmiştir. Bu amaçla kurulan Mc Clellan komisyonu 1957 yılında sunmuş olduğu nihai raporda bir yıl içinde kanun koyucu veya idari teşkilatı etkilemek amacıyla dolaylı ve dolaysız bir şekilde halkı aydınlatan ve bu amaçla 50.000 dolardan fazla masraf yapanlardan ayrıntılı raporların verilmesi istenmiştir (Abadan, 1959).

Lobiciliğin maliyeti ve genişliği konusunda Federal Lobi kanunundan dolayı tutulan kayıt ve raporlar önemli ipuçları vermektedir. 3.5 yılda lobi faaliyetleri için 75 milyon dolar harcandığı kaydedilmiştir (1946-1949) fakat bu yasamayı etkilemek için toplanan ve harcanan paraları tam olarak yansıtmaz. Çoğu gruplar, yayın, halkla ilişkiler ve reklam maliyetlerini göstermedikleri kısmi raporlar verirler. Örneğin Ulusal Mütteahhitler Derneği (The National Association of Home Builders) son birkaç yılda toplamı 250.000 doları aşan halkla ilişkiler programının maliyetini rapor etmemiştir. Birçok grup lobıcilik kanunundan muaf olduklarını öne sürerek tamamen rapor vermemektedir. Örneğin 2878 adet üç aylık rapor sadece 495 grup tarafından sunulmuştur. Sonuç olarak bu oranlar lobıcilik gerçeği hakkında eksik bir tablo sunmaktadır. Eğer bütün gerçekler ayrıntısıyla bilinseydi, lobıciliğin milyar dolarlık bir endüstri olduğu anlaşılırdı (Roche-Levy, 1964).

Amerika'da 1976 yılında Lobi Faaliyetlerini Açıklama Yasası (Lobbying Disclosure Act of 1976) çıkarılmıştır. 1946 Yasasına bazı değişiklikler getiren bu yasayla, özellikle rüşvet önlenmeye çalışılmış, sicile kaydolma zorunluluğu korunmuştur (Dinçer, 1999). 1995 yılında yeniden gözden geçirilen bu yasayla, Amerika Birleşik Devletleri'nin yasama organı şirketlerin ve profesyonellerin daha iyi çalışması için lobi faaliyetlerini açık bir şekilde tanımlamış ve oluşturulan sistem sayesinde bir yandan özel kişilerle karar alanlar arasındaki ilişkilerin şeffaf olmasını sağlarken diğer yandan da şirketlerin ağır bürokratik süreçlerle karşılaşmasını engellemektedir (Schlitzer, 2002).

Lobicilik çok fazla gelişip yaygınlaştığından dolayı onu "Üçüncü Meclis" olarak nitelendirenler olmuştur. Genel olarak, baskı grubu çalışmalarının fazla büyütüldüğü, aslında güçlerinin ve etkileme alanlarının sanıldığı kadar geniş olmadığı söylenmektedir. 1890-1945 yılları arasında, A.B.D. kongresinin çıkardığı 90 önemli kanundan, ancak yedisinin baskı gruplarının etkisi altında yapıldığı tespit edilmiştir. Fakat asıl etki alanlarının bir kanunun çıkmasını önleme veya geciktirme şeklinde ortaya çıktığı da söylenmektedir (Tunaya, 1975). Bunun yanında lobicilerle ilgili dergi de (Washington Representatives) 15 bin'den fazla kayıtlı lobicinin olduğunu belirtmesi (Wolpe, 1990) işin boyutlarını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalar sonucunda 1980'lerin başında Amerika'da Kongreye karşı 1000 civarında lobi şirketinin ve halka yönelik 1700 civarında halkla ilişkiler şirketinin faaliyet göstermiş olduğu, bu firmalarda da 89.000 üzerinde personelin çalıştığı tespit edilmiştir. Washington'da ise 6500 lobiciler, 4 milyar dolarlık bütçe ile faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu sayının, 4000'ini ticari kuruluşlar, 500'ünü özel şirketler, 1500'ünü de yabancı ülkeleri temsil eden lobiciler oluşturmaktadır. Bu lobicilere ek olarak 1000 avukat da aktif şekilde lobi faaliyetleriyle uğraşmış, sonuç itibarıyla her bir Kongre üyesini etkilemeye çalışan ortalama 30 lobicinin olduğu söylenebilir (Dinçer, 1999).

Lobicilik sadece baskı gruplarının hükümeti etkilemesi olarak görülmemelidir. Gerçekte hükümetlerde birbirlerine karşı lobi yaparlar; örneğin New York eyaleti, transit taşıma kanunlarının değişmesi için yasamaya karşı, Wisconsin eyaleti daha fazla finansal kaynak için federal hükümete, Kanada, Amerikan Kongresine asit yağmurları konusunda harekete geçmesi için lobi yapar. Bunun yanında İsrail ve Mısır, diğer ülkelere politik destek olma ve yeni silahlar satma konusunda lobi yaparlar. Gerçekten egemen güçler arasında diplomasinin nerede bittiği ve lobi faaliyetlerinin nerede başladığını söylemek bazen çok güç olabilmektedir (Mach, 1989).

Lobi faaliyetleri Amerika'da son dönemde Başkan Bill Clinton ile birlikte yeni düzenlemelerden geçirilmiş, getirilen bir dizi yenilikle, lobiciliğin ahlaki değer ve kurallarını yeniden tanımlayan düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Yeni kurallara göre, devlet memurları derecelerine uygun sürelerce işlerinden ayrıldıkları zaman lobiciler olamamaktadırlar (Dinçer, 1999).

Dilekçe hakkı, ifade özgürlüğü, basın ve toplantı hakkı gibi Anayasalar tarafından tanınan temel hakları ihlal edeceği endişesiyle lobicilikle ilgili mevcut yasaların ötesinde daha kısıtlayıcı yasaların çıkarılması yoluna gidilmemektedir (Arı, 1997). Öte yandan dürüst çalışan lobicileri ürkütmemek ve lobicilerin toplu muhalefetinden çekinildiği için daha kısıtlayıcı yasalar çıkarılmamaktadır.

Günümüzde lobiciler sahip oldukları olumsuz imajı değiştirmeye yönelik çalışmalar içine girmişlerdir. Bu çalışmaların en önemli yönünü de tüm lobicilerin uyması gerektiğine inanılan bir düsturun hazırlanması oluşturmaktadır. "Lobicilikte Ahlak Kuralları" (Lobbying Ethics) olarak adlandırılan düstur, lobiciler tarafından mesleğin prestijinin yükseltilmesi hedeflenerek ortaya konulmuştur (Dinçer, 1999).

SONUÇ

Baskı gruplarının doğrudan etkileme misyonunu yerine getiren lobiciliğin yararları ve sakıncaları hakkında çok fazla şeyler söylenmiş olmasına rağmen bunların siyasal partiler gibi çağdaş siyasal yaşamın bir parçası olduğunu kabul etmek gerekir. Lobilerin varlığını göz önüne almaksızın siyasal yaşamı ifade etmek mümkün değildir.

Lobicilik, siyasal sistemin bir parçası olan yasama ve yürütmedeki karar alma mercileri üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkili olma faaliyetidir. Ülkedeki çıkar sahiplerince ya da bir ülkenin çıkarlarını yabancı hükümetler, uluslararası örgütlere karşı savunmak ve bu doğrultuda yasal düzenlemeler oluşturmak lobiciliğin yöneldiği temel çalışma alanının genişliğini göstermektedir.

Lobicilerin başarısı, hem yasama ve yürütmeye ilişkin sürecin içinden gelen kişiler olmaları hem de hukuksal mevzuatı çok iyi bilmelerinden kaynaklanmaktadır.

Demokratik rejimlerin ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçası olarak kabul edilen ve siyasal mekanizmadaki yetkili kişilerin istenilen yönde karar almasını sağlamaya yönelik bir çaba şeklinde ortaya çıkan lobi faaliyetlerinin profesyonel lobiciler tarafından yürütülmesi durumunda başarı şansının yüksek olduğu söylenebilir.

Lobicilerle siyasal sistemin çeşitli kurumları arasındaki ilişki, çoğulculuğu benimsemiş, demokratik toplumlarda olağan karşılanmaktadır. Bu toplumlarda söz konusu ilişkilerden kaynaklanan sorunlar yasal yollardan düzenlenmekte ve çözüme kavuşturulmaktadır.

Bazı olumsuz yönlerine rağmen bireylerin örgütlenme hakkını ve örgütlü toplumun sesini karar organlarına duyurmanın yöntemi olan lobiler, demokratik toplumun ve globalleşen dünyanın önemli bir parçasıdır.

Lobiciler, karşılıklı anlayışın hakim olduğu demokratik toplumların devamı için gerekli olan ve çatışmaları çözen araçları sağlama, bilgili ve dengeli karar vermeye olanak sağlayan önemli bilgileri, analizleri ve görüşleri iktidarın önde gelenlerine iletme ve herhangi bir çıkar grubunun aşırı güçlenmesini önleyen bir kontrol ve denge sistemi oluşturma özellikleri sayesinde demokratik sisteme de katkıda bulunmuş olurlar. Ayrıca kompleks bir süreci gerektiren lobi faaliyetlerinin kamusal hayat üzerindeki olumlu ve olumsuz taraflarının daha iyi görülmesi için daha fazla inceleme yapılması gerekmektedir.

Öte yandan Türkiye gibi siyasal gelişmesini tamamlayamamış toplumlarda baskı gruplarını ve onların lobi faaliyetlerini denetleyen ve yönlendiren bir hukuk anlayışı gelişmediğinden bu tür grupların faaliyetleri olumsuz durumlara yol açabilmektedir. Bu gibi toplumlarda nispeten daha iyi örgütlenmiş ve iyi performans gösteren baskı gruplarının lobi

faaliyetleri denetim yokluğundan dolayı daha etkin olmakta ve kural yokluğu hem siyasal kadroların hem de bürokrasinin bu gruplarla ilişki kurarken hangilerinin uygun hangilerinin olmadığı konusunda duraksamasına yol açmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abadan, Nermin. (1959). “Devlet İdaresinde Menfaat Gruplarının Rolü”, A. Ü. SBF Dergisi, Cilt: 14, No:1-4.
- Akad, Mehmed. (1976). Baskı Gruplarının İktidarla İlişkileri, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Arı, Tayyar. (1997). Amerika’da Siyasal Yapı Lobiler ve Dış Politika, Alfa Yayınları, 2. Basım, İstanbul.
- Aybay, Rona. (1962). “Baskı Grupları”, İ. Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: XXVII, No: 1-4.
- Bayramoğlu, N. Nisa. (1985). Amerika Birleşik Devletlerinde Lobi Faaliyetleri, Dış Politika Enstitüsü, Ankara.
- Bennedsen, Morton, Sven E. Feldmenn, (2002). “Legislative Structure, IncentivesandInformationalLobbying”, harri sschool.uchicago.edu/pdf/wp-99-22.pdf.
- Berry, Jeffrey. M. (1989). The Interest Group Society, Scot, Foresman and Company Glenview, USA.
- Budak, Leyla. (1995). “Baskı Grupları-Basın İlişkisi Bir Baskı Grubu Olarak Medyanın Değerlendirilmesi”, E.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, Yıl:9, Sayı:8.
- Community Anti-Drug Coalitions of America. (2002). “Guidelines for Advocacy: Changing Policies and Laws to Create Safer Environment for Youth”, cadca.org/ Events/ Satellite Broadcasting/ Archives/Strat31.pdf.
- Çam, Esat. (1990). Siyaset Bilimine Giriş, Der Yayınları, İstanbul.
- Demirel, Tanel. (2002). Mancur Olson Üzerine Bir Değerlendirme, www. liberaldt.org.tr/ ldd/ m14taneldemirel.
- Diñçer, Müjde Ker. (1999). Lobcilik, 1. Baskı, Alfa Yay., İzmir, Mart.
- Kapani, Münci. (1988). Politika Bilimine Giriş, Bilgi Yayınevi, 4. Basım, Nisan, Ankara.
- Kindell E. Judith, John Francis Reilly. (2002). Lobbying Issues, www. irs.gov/pub/irs-tege/topic-p.pdf.
- Kuzu, Burhan. (1985). “Kamu Yönetiminde Baskı Gruplarının Rolü ve Memleketimizdeki Duruma Genel Bir Bakış”, İ. Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LI, No: 1-4.
- Mach, Charles S. (1989). Lobbying and Government Relations, Greenwood Press Inc.,USA.
- MediaTrust.(2002).CharityLobbying,www.mediustrust.org/onlin e/guides/charity%20lobbying.
- Roche, John P., Leonard W. Levy, (1964). “The Role of Lobbies in a Democracy”, Documents in American Government Parties and Pressure Groups, Harcourt, Brace and World Inc.,USA.
- Schlitzer,Francesco.(2002).LobbyinginPractice,cidei.eco.uniro ma1.it/lobby/papers/lc.schlitzer.
- Şahım, Tarık. (1994). Siyasal Katılım ve Baskı Grupları, Makro Ltd Şti., Ankara.

- Tunaya,Tarık Zafer. (1975). Siyasal Müesseseler ve Anayasa Hukuku, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul.
- Turan, İlder. Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, Der Yayınları, İstanbul, 1976.
- Wolpe, Bruce C. (1990). Lobbying Congress How The System Works, Congressional Quarterly Inc.,USA.